СВОБОДА
LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛИ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА"

Рокъ V. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 25-го Листопада 1897. | Число 48.

Календарь.

Листопадъ.		
25	Ч.	Іоана Златоустаго
26	П.	Филипа ап. (Пущанє)
27	С.	Гурія, Самона
28	Н.	24. ПО СОШ.. Маттея ев.
29	П.	Григорія поволесар.
30	В.	Платона и Романа
1	С.	Авдія прор., Варлаама

Змѣстъ.

Справы Союза. — Польща, Русь и Литва. — О конституціи Спол. Державъ Америки. — Вѣсти зъ Америки. — Вѣсти зъ Канады. — Вѣсти зъ Бразиліи. — Новинки. — Вѣсти робітничи. — фейлетонъ: Руски кольоніи въ Спол. Державахъ. — По роботѣ. — Оголошеня.

УВАГА.

Хотячи приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера.

Mr. George Chylak
OLYPHANT, PA.

И увѣдомлять секретара подъ адресою.

Rev. John Ardan
225 Warren st.
JERSEY CITY, N. J.

СПРАВЫ „СОЮЗА".

„Рускій--Народный Союзъ" мае членовъ на 30 плейзахъ, где жіють нашй люде. Для цѣкавости выписуемо тй плейзы по порядку после того, где больше есть членовъ. Значить, що плейзъ выписаный перше мае больше членовъ въ „Союзѣ" якъ той що написаный низше вôдъ него. Зъ плейзôвъ, що мають однакове число членовъ въ „Союзѣ", написаный той вызше въ котрого люде скорше пристали до „Союза". — Зъ спису того можна менче больше пôзнати, якъ где дбають о себе нашй люде, а такожь скôлько менче больше есть на кождôмъ плейзѣ людей:

1. McAdoo, Pa.
2. Shamokin, Pa.
3. Olyphant, Pa.
4. Mt. Carmel, Pa.*)
5. Pittsburg, Pa.
6. Jersey City, N. J.
7. Lansford, Pa.
8. Mayfield, Pa.
9. Ansonia, Conn.
10. St. Clair, Pa.
11. Shenandoah, Pa.
12. Carbondale, Pa.
13. St. Louis, Mo.
14. West Troy, N. Y.
15. Elmira, N. Y.
16. Buffalo, N. Y.
17. Cohoes, N. Y.
18. Edwardsdale, Pa.
19. Cross Fork, Pa.
20. Waterbury, Conn.
21. Yonkers, N. Y.
22. Centralia, Pa.
23. N. Tonawanda, N. Y.
24. Oldforge, Pa.
25. New Kensington, Pa.
26. Scranton, Pa.
27. Chicago, Ill.
28. Irwin, Pa.
29. Jamesport, N. Y. L. D.
30. Trauger, Pa.

Оттакъ выглядае списъ той. А скôлько то еще есть рускихъ плейзôвъ въ Америцѣ зъ котрыхъ нема анѣ одного чоловѣка въ „Союзѣ?"

Скôлько знову помѣжь выписаными тутъ плейзами есть такихъ, що въ спис̂ѣ тôмъ повиннй бы ся находити на самôмъ верху, а не въ серединѣ, або ажь на самôмъ конци?

Кажесь, що послѣднй бувають першими — може бути, але певно, що безъ роботы, безъ стараня ся, того не бувае. А нашй люде такъ вже привыкли бути послѣдными за якихъ ихъ дехто державъ и держить ще, що навѣть не старають ся бути першими, ити впередъ, а вмавляють въ себе, що они такй и мусять бути послѣдными. Тымчасомъ се неправда. Добра воля и праця все переможе, якъ се показують тысячнй примѣры. То-жь впередъ братя Русины, вы що вжесте е — и вы що ще неналежите до „Союза!" О мѣсяць, або о два подамо другій списъ, може бути, що вôнъ буде выглядати инакше, може и справдѣ послѣднй станутъ першими.

*) Зъ Mt. Carmel, два братства належать до „Союза." Бр. св. Димитрія мае больше членовъ вôдъ бр. св. Ап. Петра и Павла.

Выдѣлъ „Руско-Народного Союза" рѣшивъ бôльшостію голосôвъ вôдложити справу выплаты запомоги ч. А. Штеклѣ, членови Бр. св. Ар. Михаила и „Р. Н. Союза" въ St. Louis, Mo. утратившому одно око, до пôврôчнои конвенціи урядникôвъ „Союза", котра вôдбудесь при кôнци Децембра с. р.

Рôвно-жь ухваливъ Выдѣлъ „Р. Н. Союза" выплатити ч. Гр. Павлякови, членови „Союза" зъ Olyphant, Pa., хорому на хронѣчну слабôсть жолудкову, суму $200 пôдъ условіемъ, що выпишесь зъ „Союза."

О першôмъ рѣшеню Выдѣлу, повѣдомлено дотычного чл. А. Штеклю. Друге рѣшене годѣ на разѣ выповнити, понеже чл. Гр. Павлякъ вôдъѣхавъ до краю.

Ив. Арданъ
секретарь.

Пригадуемо, що после статутôвъ „Союза" всѣ члены мешкаючй на однôмъ плейзѣ, повиннй сходити ся разомъ на мітинґи и мати свого секретара, котрый повиненъ кромѣ другихъ рѣчей, належачихъ до него, мае такожь прочитувати зъ „Свободы" тое, що тычить ся „Союза" якъ пр. справоздания, розпорядженя, оголошеня и т. д.

ВЫДѢЛЬ „СОЮЗА".

ПРИСТУПАЙТЕ ДО „СОЮЗА!"

ПОЛЬЩА, РУСЬ И ЛИТВА.

(Кôлька слôвъ по поводу польско-россійскои угоды.)

Написавъ ЙОНАСЪ ЛИТВИНЪ.

I.

Закимъ зведу бесѣду на вышь згадану трôйцу мушу сказати читателямъ „Свободы", що я Литвинъ зъ походженя и уродженя. Правда, що не молодый я, а мои погляды на декотрй справы може вôдмѣннй вôдъ моихъ братôвъ, та моеи народности я нѣколи не цуравъ ся якъ се у декотрыхъ лучае ся. Я любивъ Литву. Я любивъ свою мову, звычаѣ и обычаѣ...

Я бачивъ якъ Литвиновъ давлять и знущають ся надъ ними Москалѣ и Нѣмцѣ и тому я ихъ ненавидѣвъ..

Зъ другои знову стороны для неволеныхъ народôвъ якъ Русинôвъ и Полякôвъ вôдносивъ ся я все зô вспôвчутемъ, котре было тымъ сильнѣйше, що мѣжъ тыми трема народностями зъ давенъ давна истнувала якась политична лучность. Поляки навѣть завзято трубѣли, що та лучность мае бути неподѣльною, святою — Польща, Русь и Литва се одна молитва, одна цѣлость.

Та вже кôлькадесять рокôвъ зъ Русинами было инакше. Въ польскихъ часописяхъ заодно читало ся докоры, що Русины не симпатизують зъ Поляками, а праса галицка и познаньска (бо въ Россіи писати про те не можна) вôтверто голосили, що Русины зраджують Полякôвъ, спродають ся Москалямъ. Розказували менѣ, що рускй священники, редакціи рускихъ часописей, руска интелігенція, головно тй, що мѣжъ собою бесѣдують по руски, суть лишь платнй россійскй агенты. Не перечу, що якъ всѣ народности мають мѣжъ собою зрадникôвъ тожь не бракъ ихъ й мѣжъ Русинами. Та я бесѣдую лишь про загалъ Русинôвъ. Та годѣ! Чуючи про Русинôвъ щось подôбного, обурювавъ ся на нихъ, бо мавъ слабость до згаданои трôйцѣ.

Лучило ся разъ, що я познакомивъ ся зъ однымъ галицкимъ Русиномъ. Бувъ се чоловѣкъ образованый, ввѣчливый, та его скрôзь уважали за непріятеля Полякôвъ а затѣмъ за зрадника-Москаля. Я не мôгъ вздержати ся вôдъ обуреня на Русинôвъ и заразъ спытавъ:

— То вы Русинъ? А чому-жь то вы панове Русины, сли вôльно спытати, такими ворогами Полякôвъ? Чи-жь не соромъ запродавати за рублѣ свою честь и совѣсть?

— А вы що за оденъ? — запытавъ Русинъ.

— Я Литвинъ.

— Чудно менѣ — вôдповѣвъ зъ серцемъ — дуже менѣ чудно, а не добрый се для васъ знакъ, бо бачу, що вы Литовцѣ еще нѣчо не працюете для своеи народности!...

Я его не понимавъ тодѣ добре.

* * *

Вôдъ того часу минуло кôльканайцять рокôвъ. — Вздержаный на якійсь часъ варварскими розпорядженями генералъ--губернатора литовскій рухъ, ставъ пробуджовати ся що йно въ вôсемдесятыхъ рокахъ бѣжучого столѣтя. Въ р. 1883 въ прускôй Тильжи, поза границями россійского царства, стала выходити перша литовска часопись „Аушра," печатана латиньскими буквами. Литовцѣ радували ся зъ того, а Поляки гадаете якъ приняли тй першй проблески житя народного Литовцѣвъ? Зовсѣмъ обоятно. Чимало впрость обсмѣвали тй першй стремлѣня Литовцѣвъ. Зовсѣмъ природно, що литовска часопись занотувала тыхъ кôлька доказôвъ неприхильности Полякôвъ до литовскои справы и зъ того гнѣвъ и обурене на Литовцѣвъ. Полемики не было нѣякои. Польскй часописи подали лишь фактъ, що знайшло ся „кôлькохъ Литовцѣвъ, котрй сѣють незгоду помѣжь двома братными народами и хотять розлучити те, що самъ Богъ зъ поконьвѣку звѣвъ до пары."

А польскй политики назвали тыхъ сѣвачѣвъ незгоды „зрадниками и московскими запроданцями," думаючи тымъ способомъ вôдстрашити литовскій народъ.

Зъ того скористали опôсля и польскй часописи, удаючи придурковатыхъ, не хотѣли а и по нынѣшный день не хотять поняти инакше Литовцѣвъ якъ лишь або Поляками зъ Литвы або Москалями. Природна рѣчь, що всѣ Литовцѣ-народовцѣ после того подѣлу належать до того другого табору, а ихъ провôдники, выдавцѣ часописей такъ въ Прусахъ якъ и въ Америцѣ мають бути платными московскими агентами.

Я якъ згадавъ вызше, будучи для Полякôвъ жичливымъ и бачучи, що та коротка, ядерна якъ они казали, ихъ политика здала ся псу на чоботы, бо дрочать Литовцѣвъ що разъ больше и зneохочують ихъ противъ Полякôвъ. Кôлька разôвъ коли бувъ я въ товариствѣ Полякôвъ а коли йшла бесѣда про квестію литовску, я старавъ ся выяснити сю справу.

— Скажѣть менѣ — говоривъ я, панове, по совѣсти, чи вы по правдѣ вѣрите, що цѣла литовска справа есть нѣчимъ иншимъ якъ простымъ москвофільствомъ?

Декотрй зъ нихъ нѣчо на те не вôдзывали ся, лишь иронѣчно всмѣхали ся, за те иншй отверто стояли при своимъ, що такъ: „квестія литовска выликана лишь россійскими рублями, щобъ ослабити Польщу."

— Але-жь панове — старавъ ся я ихъ переконати — та-жь Литовцѣвъ переслѣдують больше якъ Полякôвъ! Ели-бъ Россіяне вôдносили ся прихильно литовско-народному рухови, а радше якъ вы кажете, мали тоту справу пôдпирати, то передвсѣмъ позволили бы печатати литовскй книжки латиньскими буквами въ своѣй державѣ; еслибъ литовска квестія була для нихъ милою, то не арештували бы Литовцѣвъ и не вязнили ихъ за читане и розповсюднюване литовскихъ книжокъ. Впрочѣмъ — казавъ я дальше — Литовцѣ противъ Полякôвъ якъ народности, зовсѣмъ нѣчо не мають, по-що-жь вы ображаете ихъ народнй чувства розличного рода прозвищами? Если суть якйсь непорозумѣня, чомужь не полагодите ихъ въ спосôбъ лагодный и приличный? тымъ больше, що литовско-народный рухъ, що змôгъ захопити цѣлу Литву и Жмудь, вдираючись до поповскихъ приходствъ, до лѣкарскихъ офѣсôвъ и гимназій, а навѣть и до хать найубожшихъ селянъ, нынѣ вже надто сильный, щобъ нимъ помѣтувати. Дивѣть! Передъ 13 роками Литовцѣ мали лишь одну часопись, а нынѣ у нихъ ажь 10 пе-

(Продовжене на другôй сторонѣ.)

Рускй кольоніи въ Сполуч. Державахъ пôвнôчнои Америки.

Подае Стефанъ Макарь.

II. Руска кольонія въ Shenandoah, Pa.

Въ мартѣ року 1879 заблукали ся на поселене до Шенандоа слѣдуючй Русины: Йосифъ Полякъ зъ Высовы, Иванъ Мучка зъ Горлицкого, Асафатъ Гатала зъ Высовы, Грицъ Копыстяньскій и Томко Зеляско зъ Рѣпокъ — всѣ зъ Галичины. Про Америку дôзнали ся они въ Устю Рускôмъ вôдъ тамошныхъ людей, котрй розказували собѣ за богатый край за моремъ, хоть не знали докладно въ котрôй сторонѣ тота обѣцяна земля и якъ до неи далеко, та имъ байдуже было про те; ихъ таки взяла охота выбрати ся въ незнану дорогу тымъ больше, що въ хатѣ доскулювавъ голодъ и холодъ, а тй що ще мали сяке таке газдôвство по уха потапали въ жидôвскихъ кишеняхъ. Взявши вôдъ старосты пашпортъ до Нѣмеччины, ѣхали они оттакъ на здогадъ, ажь опинили ся въ Гамбургу а по кôлька-найцятьохъ дняхъ плавбы моремъ въ великôмъ Ню Йорку. И зъ вôдти зачинають они закоштовувати гôркихъ овочѣвъ тои обѣцянои землѣ. Не розумѣючи англійскои мовы и не маючи нигде нѣкого зô знакомыхъ крутили ся они по тôмъ великôмъ мѣстѣ, мовь блуднй вôвцѣ. Всѣ на нихъ ззирали ся мовь на якихъ дикунôвъ. Цѣкавй Американцѣ приглядали ся зъ далека ихъ краевымъ одягамъ, та що Американець бѣжить лишь за своимъ бізнесомъ, тожь и до рускихъ еміґрантôвъ нѣхто не творивъ ся, полишаючи ихъ судьбѣ власнôй. — Покрутивши ся по мѣстѣ якійсь часъ, выбрали ся они за роботою. Коли выйшли зъ такого великого мѣста, пустили ся въ дорогу самй не знаючи де и за чимъ. Поки ще мали потрохи центôвъ и де-що поживы йшло ся имъ яко тако, але за кôлька днѣвъ засобы живности вычерпали ся и они лишили ся середъ пустого поля голоднй и холоднй. Роботы нѣгде достати не могли, а коли наближили ся до якои осады, запирали передъ ними дверѣ, мовь передъ якими розбôйниками.

Середъ широкого поля въ зимѣ доводило ся имъ ночувати, а вже тѣшили ся незмѣрно коли змогли припочити въ якôй шопѣ або опущенôй загородѣ. Коли натрафили на яку малу осаду, зъ нужды вытягали руку по милостыню, та що ихъ было забогато, тожь и милостыня була скупа, ледви заходолити могли замореный жолудокъ, а роботы достати не могли въ жаденъ спосôбъ.

Жаль и превеликій острахъ огорнувъ ихъ на саму згадку, що треба имъ буде такъ марно згинути, а найбôльше бояли ся якихсь людей зъ однымъ окомъ, про котрыхъ въ краю тôлько дива имъ нарозказували. Та якось зъ тяжкою бѣдою доволѣкли ся до Філядельфіи, де урадили жебрати по одному, бо переконали ся, що на осôбки скорше достане ся кождому больша найка милостынѣ. Побувши ту якійсь часъ выправили ся дальше и по двохъ тыжднях волокоцтва дôйшли до Гарісбурга, губерніяльного мѣста Пенсильвеніи. Ту вже ихъ силы зовсѣмъ вычерпали ся. Посѣдали пôдъ парканомъ и зъ резиґнацію дожидали якого бы то вже не було кôнця.

Люде цѣкавй сходили ся до нихъ и приглядали ся имъ мовь якому чудовищу, а видячи ихъ обдертыми, помучеными и зголоднѣлыми приносили имъ ѣсти та роботы таки нѣхто не змилувавъ ся настрочити. Мабуть Американцѣ не могли доглупати ся, щобъ тй нужденнй истоты могли взяти ся за яку небудь хосенну роботу.

Они собѣ гадали, що тй люде то певно якйсь збѣгцѣ дикого племени, та-жь выправили ихъ зъ мѣста, вказуючи имъ дорогу дальше. Нагодованй удали ся за мѣсто а коли ихъ вже заскочила нôчь, удали ся на суночинокъ до стодолы якогось фармера. Яке тамъ могло бути спане середъ зимы? Надъ раномъ не чули нôгъ и хоть фармеръ не мавъ охоты ихъ пустити до хаты, они силомôцю вдерли ся до неи и на знакъ, що они порядні люде, поклякали на колѣна а перехрестивши ся, зложили руки до молитвы и стали що силы верещати „Отче нашъ и Богородице".

Вся челядь фармера обступила рускихъ скитальцѣвъ и коли тй скôнчили молитву нагодували ихъ, позволили имъ высушити перемерзли лахи и выправили ихъ знову въ дальшу дорогу. Разъ ще спали пôдъ мостомъ, ажь дôйшли до Pottsville, звôдки вже спровадили ихъ до Шенандоа, де вже тогды было до 50 польскихъ родинъ.

И въ кôнци по такôй довгôй блуканинѣ и по такихъ тарапатахъ впросили ся въ коморне до Поляка А. Чернѣка, котрый ихъ нагодувавъ, зодягнувъ, а коли трохи вôдпочили выставъ ся для нихъ о роботу.

За першими еміґрантами, котрй мало житемъ не переплатили закимъ добили ся до Шенандоа, стали приходити ихъ краяне и руска кольонія стала чимъ разъ больше взростати. — Примѣтити ту належить, що до першихъ рускихъ поселенцѣвъ Поляки вôдносили ся дружно и якъ старшй досвѣдомъ спомагали ихъ радою.

Мѣжъ всѣми вызначивъ ся прихильностію до Русинôвъ Кароль Райсъ, Полякъ чи Литвинъ зъ Россіи, котрый не въ однôй лихôй хвили ставъ Русинамъ въ пригодѣ. А противно Англики страшно не навидѣли рускихъ робôтникôвъ. Де лишь тй показали ся, обкидували ихъ каменями, обильовували, прозывали „Hungarian," а при роботѣ то вже Русинамъ до плачу приходило.

Причины тои ненависти Американьскихъ робôтникôвъ до нашихъ треба шукати въ простôй зависти а найважнѣйше въ тôмъ, що Америк. робôтникъ мавъ бôльшй вымоги житєвй и не такъ скоро пôддававъ ся примхамъ наставникôвъ, наколи рускй робôтники покôрнй, вô всѣмъ послушнй працювали завзято и вô всѣмъ робили волю своихъ наставникôвъ. Ненависть Американцѣвъ взмогла ся ще больше, коли бѣля Шенандоа роблено ставъ, а Райсъ маючи за собою польскихъ и рускихъ робôтникôвъ, взявъ тую роботу въ свои руки и платив робôтникамъ по 50 цнт. денно. Компаніеты угльокопôвъ, видячи тое, хотѣли и собѣ-жь знижити платню, вказуючи на робôтникôвъ при ставѣ, що хоть якъ мало зарôбляють, а однакъ выжити можуть.

Наслѣдкомъ того обхопила Амер. робôтникôвъ слушна злôсть и на Райса и на нашихъ людей, що першому вôдгрожували ся побоями а навѣть розлѣплювали картки зъ оповѣщенемъ коли его

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои)

ріодичныхъ писемъ и що мѣсяця выдають по кôлька книжокъ, а се все свѣдчить якъ скоро взмагае ся литовска пропаганда*).

Розбалакавшись, я мôгъ бы чимало на той тематъ говорити, такъ що-жь, Поляки не слухали мене, я хотѣвъ направити справу а тымъ способомъ ще бôльше єѣ погôршивъ. Зъ того часу мои давнѣ польскѣ пріятелѣ инакше мене не прозывали якъ Полякоѣдомъ. Тодѣ ажь пригадавъ я собѣ слова того честного Русина, котрый пророковавъ менѣ ще передъ кôльканайцяти роками.

* * *

Будучи такимъ способомъ ворогомъ Поляковъ, выстерѣгавъ ся я, щобъ бодай не посуджували мене о зраду, що я Москаль, що симпатизую зъ Россією, а що гôрше, щобъ не казали, що я россійскимъ шпѣгуномъ, агентомъ и т. п. и сторонивъ о скôлько мôгъ навѣть простои знакомости зъ людьми россійского походженя, щобъ не дати причины посуджувати мене.

А мавъ я рацію, бо въ послѣдныхъ рокахъ чимало Поляковъ а то й споляченыхъ Литвиновъ уважали за свой найбôльшій обовязокъ сторожити надъ справою черезъ нихъ выдуманою зближеня ся Литвиновъ зъ Россією.

Ой допильновували они и Русиновъ и Литовцѣвъ, щобъ тѣ не зближили ся до Москалѣвъ ажь самѣ кинули ся въ московскѣ обоймы. Слухавъ я про угодову політику польско-россійску и сумнѣвавъ ся. Читавъ я и очамъ своимъ не вѣривъ,

Хто зближае ся теперь до Россіянъ, хто имъ схлѣбяе, хто передъ ними гне спину? Поляки, польска магнатерія. Де провадять ся пероракта-ціи згаданои угоды? — Въ Варшавѣ, головно въ Варшавѣ, давнôй столици короны, а зъ Варшавы вôдбивае ся луна о Вавель и муры Познаня (Мазовше, Галичина и Велико Польска). Въ Вѣльнѣ и въ Кіевѣ якось тихо о поеднаню.

Якъ разъ въ тôмъ самôмъ часѣ, коли царь въѣзджавъ до Варшавы, коли Поляки збирали складки на памятникъ Мицкевича въ Варшавѣ, зъ припорученя варшавско-наукового департаменту печатали ся литовскѣ катехизмы и молитовники, россійскими буквами, а въ пôвнôчнôй части конгресôвки въ сувальскôй Литвѣ вôдбували ся гуртовнѣ арештованя за читане книжокъ, печатаныхъ латиньскою азбукою. Про Русиновъ въ тôмъ самôмъ часѣ навѣть найлѣберальнѣйшѣ россійскѣ газеты писали, що и Русины--Украинцѣ хотять мати школы, але ихъ не треба для нихъ заводити, а о квестіи друку для Малоросовъ не чути навѣть тôлько, що о квестіи литовскôй.

Цѣкавый се, якъ бачите, хôдъ цѣлои тои справы, дуже цѣкавый... и політика Поляковъ давнѣйше и нынѣшне поведене въ тôй справѣ, все цѣкаве. Я дуже о тôмъ мыслю та поняти всего негоденъ.

Русины зраджували Поляковъ и держали зъ Москалями и Литовцѣ сторонили вôдъ Поляковъ и держали зъ Москалями, а теперь анѣ Литовцѣ, анѣ Русины не лучать ся зъ Москалями, тôлько лучать ся, годять ся и держать зъ ними Поляки. Чудный се оборотъ справы!

*) Зъ тыхъ три: „Varpas“ (Дзвôнъ), „Ukinikas“ (Селянинъ) и „Tevynes Sargas“ (Сторожъ вôтчины) выходять въ Прусахъ, а Vienybe, Tevyne, Garsas, Lietuva, Rytas, Darbininkas и Kardas въ Спол. Державахъ. Кромъ того выходить 7 чи 8 газетъ печатаныхъ готицкими черенками въ пруськôй Литвѣ.

О КОНСТИТУЦІИ СПОЛУЧ. ДЕРЖАВЪ АМЕРИКИ.

(Дальше).

І. Саморядъ

Дуже важнымъ чинникомъ, котрый усовершивъ саморядъ громадскій, сомостойнôсть и дозрѣлôсть політичну американьскои суспôльности, єсть вôдъ самого початку щасливо перепровадженый подѣлъ краю, на взôръ старого права римского „подѣлу земель публичныхъ.“ Всѣ землѣ, призначенѣ пôдъ кольонизацію, дѣлено на квадраты, маючѣ зъ кождого боку по 6 миль англійскихъ. Поверхнôсть такого квадрату выносить 36 миль квадратовыхъ и называесь тавншипъ (township). Тавншипъ єсть подѣленый на 36 квадратôвъ або секцій а числячихъ по 640 акрôвъ землѣ. Секція подѣлена на 4 або 8 частей по 160 або 80 акрôвъ єсть звычайною мѣрою посѣлости кольониста або фармера, Назва „фармеръ“ означае не лишь чоловѣка працюючого коло рôлѣ, але также независимого властителя. Секціи суть понумерованѣ и кожда шѣснайцята секція, або двѣ въ тавншипѣ, призначенѣ на фондъ шкôльный.

Кождый тавншипъ або громада мае свôй устрôй внутрѣшный и становить одиницю саморяду. Горожане сами заряджають дорогами, бѣдными и установляють сторожу спокою публичного, полицію; выбирають констаблѣвъ, колекторовъ податку, выборцѣвъ и иншихъ урядникôвъ якъ також представителѣвъ до легіслятуры. Заряджають зборы въ каждôй потребѣ выбору або нарадъ надъ справами публичными и дають поученя представителямъ. Кождый горожанинъ громады мавъ оружіе и амуницію; кождый тавншипъ бувъ зъорганизованый, щобы въ разѣ потребы мôгъ станути въ оборонѣ свого добра або правъ независимости. Справами свои церкви, до котрои належавъ, зарôвно кождый самъ заряджовавъ.

Будучи зъ близька всѣхъ справъ громады публичныхъ, кождый горожанинъ єсть интересованый и свѣдомый потребы свои и загального добра, що власне выробляе знамените самостôйнôсть и дозрѣлôсть політичну американця.

Въ дальшôмъ устрою цивильнôмъ и політичнôмъ лучить ся певне число тавншиповъ, вôдповѣдно до свои людности въ повѣты, дистрикта выборчѣ, сенаторскѣ, судовѣ и вконци въ цѣлу державу.

Складовѣ части въ справахъ внутрѣшныхъ суть независимѣ одна вôдъ другои, лучать ся зъ собою лишь для потребъ загальныхъ, удѣлюючи высшимъ формамъ права и уповаженя на стôлько, о скôлько то дотыкае справъ загальныхъ. Держава не мѣшаесь до справъ повѣту, повѣтъ до справъ тавншипу. Такъ само якъ до справъ одиницѣ державнои нѣхто не мѣшаесь, не опѣкуесь нею и не приписуе єй поученѣ, такъ також до справъ одиницѣ горожанина нѣхто не мѣшае ся, нимъ не опѣкуе ся. Кождый въ всѣмъ мае самъ собѣ рядити. Звôдти такъ высоко выроблена цѣха американця: „Self help“ — самопомочи. Такѣ условія дають широкѣ права особистѣ, але заразомъ вкладають труднѣйшѣ обовязки горожаньскѣ, потреба бôльшои дозрѣлости и докладного пôзнаня власныхъ потребъ.

Кождый горожанинъ безъ взгляду на свое вѣроисповѣдане, переконане, а що найважнѣйше, безъ взгляду на свôй станъ маєтковый, мае рôвно зъ всѣми голосъ въ всѣхъ справахъ політичныхъ и цивильныхъ краю; для того кождый горожанинъ єсть частею державы, праводавства, администраціи и судôвництва.

Есть то отже найкомплетнѣйша республика зъ совершеннымъ саморядомъ еи частей складовыхъ, цѣлковито противовставлене до централизаціи державнои монархій европейскихъ.

Тамъ противно. Власть найвысша удѣляе лишь частину власти и права пôдчиненымъ собѣ частямъ складовымъ. И такъ: провинція, дистриктъ посѣдае лишь о стôлько права, о скôлько надасть имъ высша власть; повѣтъ лишь то, що му вôдступить округъ; громадѣ дôстае ся найменша часть. Горожанинови не позôстае ничь; мае вôнъ обовязки взглядомъ всѣхъ властей, а права жадного. Иниціятива, енергія, всьо завмирае въ такôмъ системѣ; вôнъ єсть лишь выгôднымъ, мертвымъ механизмомъ до цѣлей правительственныхъ; вôнъ не увзглядняе потребъ народу, а тымъ бôльше одиницѣ.

(Конець буде)

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Зъ Olyphant, Pa.

Дня 14. с. м. олифантскѣ кумы зойшли ся численно до свого кума Кузмы Свагли на гостину, щобъ разомъ зъ своимъ любымъ кумцьомъ натѣшити ся новонарожденымъ Володимиркомъ, котрого якъ разъ въ той день охрестивъ о. Ст. Макарь зъ Mt. Carmel, Pa.

Середъ забавы встае кумъ Кобанъ и просить о слово. Бесѣдувавъ вôнъ коротко, але мудро. Сказавъ вôнъ именно, що не годить ся гостити ся самымъ а маленького лишити безъ участи въ забавѣ, най и малый Володко прилучить ся до загальнои гостины. Хлѣба анѣ мяса зглодати ще не може, рôвножь вôдъ напиткôвъ поки що вздержуесь, але за те зможе поссати трохи цукеркôвъ на котрѣ просить зôбраныхъ гостей скинутись по кôлька центôвъ. Всѣмъ сеся мудра порада подобала ся и въ капелюхъ п. Кобана посыпали ся кводры, котрѣ вôнъ вручивъ Кузмѣ Сваглѣ, батькови малого Володка. Той подякувавъ за презентъ и сказавъ ще мудрѣйше. А ось що вôнъ сказавъ:

Дякую въ имени мого малого за сесь дарь для него. Вôнъ певно перебирае теперь ноженятами и ручками зъ превеликои втѣхи та щожь вôнъ бѣдачина зробить, коли зубкôвъ ще въ него нема тожь и зглодати тыхъ цукерочкôвъ не буде въ силѣ. Та помимо того вôнъ вже дуже мудрый и коли бы я спытавъ его, що зъ тымъ подарункомъ зробити то вôнъ якъ рускій патріотъ вôдповѣвъ бы такъ: Я вже Американець и тому мое житє незгôрше буде, але у мене въ краю бѣднѣ рускѣ хлопы, котрѣ потапають въ темнотѣ и нуждѣ, то батьку найкраснимъ и вѣчно тревалымъ для мене дарункомъ буде тое, если ты той дарунокъ кумôвъ дашь на хлопску агітацію. А щобъ и вôдъ мене — каже дальше Кузма Свагла — мôй сынокъ мавъ якусь памятку, то я зô своси стороны даю 5 дол. и кидаючи тѣ грошѣ до капелюха передавъ ихъ въ руки о. Ст. Макара, щобъ запорядивъ ними якъ треба. Всѣхъ грошей було $21.

И скажѣть же-жь самѣ люде добрѣ, чи не мудрый вже той малый Володко? Такъ за те-жь най росте здоровъ малый Русинъ на потѣху своимъ родичамъ а на славу руского народу.

Зъ Trauger, Pa.

Робота ту йде дуже пôдло, бо робить ся лишь чотыри дни въ тыждни. Розлично собѣ толкують застôй. Однѣ кажуть, що зъ браку воды, другѣ зъ браку карь и такъ сходить день по за день, мѣсяць за мѣсяцемъ а бѣдный чоловѣкъ жде тыхъ золотыхъ часôвъ якъ дѣти пасхи. Ту майже всѣ суть зъ Угорской стороны. Піятики и шумнѣ забавы минули ся, бо нема за що, та якъ за добрыхъ часôвъ такъ и за лихихъ нѣхто не старае ся записати ся до „Союза“, щобъ забезпечити свою родину на выпадокъ своеи смерти.

Зачуваю, що черезъ нашу редакцію „Свободы“ можна спровадити собѣ рускѣ газеты и книжки зъ краю — якъ настануть трохи лѣпшѣ часы то замовимо собѣ, лишь най редакція не каже нѣчо нашимъ жѣнкамъ, бо бы насъ мѣтлою повыганяли зъ хаты.

Траугерскій днѣ.

ВѢСТИ ЗЪ КАНАДЫ.

Пересторога!

Несовѣстный чоловѣкъ, выдаючи себе за руского чоловѣка, Нелѣдовъ, компанѣйный агентъ зъ North Dakota лазить по рускихъ кольоніяхъ въ Канадѣ та пôдмовляе людей до Дакоты, обѣцюючи имъ тамъ то, чого самъ немае. Добре бы було якъ бы люде всяку зволочь того рода букомъ вôдъ хаты гонили, а не давали ся баламутити пройдисвѣтамъ. — Лише на мѣсци можна до чогось прійти, тожь заѣхавши въ Канаду нѣхто най ся не рушае въ дальшій свѣтъ незнаный, бо пропаде якъ камѣнь въ водѣ. Повинніс̆ьте то дуже добре собѣ затямити, що така бродяга шукае легкого хлѣба, абы за васъ вôдъ компаніи дôставъ доляровъ — тай гони за вѣтромъ въ поли, тôлько его и видѣвъ. Тожь не дайтесь увести сволочи!

Свôй

ВѢСТИ ЗЪ БРАЗИЛИИ.

Въ рускôй кольоніи Ріо Кляро въ Паранѣ заложили Русины читальню. Головою выбраный Гр. Моччакъ, секретаремъ Василь Возьный, а до выдѣлу мѣжь иншими мѣсцевый рускій священникъ о. Никонъ Роздольскій. — Щасть Боже! Та кольонія най буде примѣромъ для другихъ що бôльшихъ кольоній рускихъ въ Паранѣ, де є по 6.000 душь якъ Прудентополісъ, або 4.000 душь якъ въ Аґва Амарелля и т. д. Тымчасомъ доси про церковь, школу, читальню тамъ не чувати... — Русины зъ Галичины зôбрали трохи книжокъ и выслали 1. червня с. р. до Ріо Кляро пять пакетôвъ т. є. разомъ 20 фунтôвъ книжокъ на адресу Теодора Потоцкого, Григорія Кульчицкого и

маютъ забити, а на рускихъ робôтникôвъ формально роблено облавы. Жаденъ зъ рускихъ робôтникôвъ не важивъ ся вечеромъ выходити самъ, а то и въ бѣлый день нападали на нихъ и робили имъ всѣлякѣ пакости. Рысины, не знаючи якъ порадити собѣ въ такихъ прикрыхъ случаяхъ, хотѣли утѣкати зъ того мѣста и шукати собѣ де-инде роботы, та Поляки потѣшали ихъ, що зле мине ся, бо и зъ ними спершу такъ само робили. А наставники угльокопôвъ, щобъ не стратити добрыхъ робôтникôвъ давали имъ въ руки кіѣ и радили имъ бити напастникôвъ. Тогды ажь на добре розпочала ся бійка мѣжь рускими и американскими робôтниками.

Однѣ кидали камѣнями а другѣ ломачемъ и неоденъ выйшовъ зъ тои битки зъ розваленою головою. Розярене дôйшло дс того степени, що Русины обложили одну хату, де мешкали англійски робôтники, запальнымъ матеріяломъ и пôдпалили. Американцѣ зобачили, що не жартъ, хоронили ся потрохи, ажь конець тому завзятому антагонізмови мавъ положити К. Райсъ, котрый удавъ ся до конзуляту и просивъ о охорону рускихъ робôтникôвъ. Наслѣдокъ прозьбы бувъ добрый, бо бійки устали, а Американець, коли переходивъ коло нашого чоловѣка то все таки недарувавъ свого а бодай шепотомъ поздоровивъ єго словомъ „Hungarian.“

Першѣ Русины належали до польского костела, та що польскій священникъ бравъ завеликѣ требы, те-жь стали придумувати надъ тымъ, чи не можна бы имъ мати свого священника. И ту ставъ имъ въ пригодѣ згаданый К. Райсъ, написавъ подане до галицкого митрополиты и заславъ на дорогу священникови грошѣ. — Коли розôйшла ся поголоска, що невдовзѣ надъѣде до Америки рускій священникъ, польскѣ священники, щобъ ратувати свôй бізнесъ, стали голосити по костелахъ, що се неправда, що Римъ нѣколи въ свѣтѣ на те не зôзволить а тымъ бôльше на жонатого священника. Колекторы зъ Шенандоа висланѣ по осадахъ, замешкалыхъ рускими робôтниками за офѣрою на першѣ потребы парохіи, мусѣли немало натолкуватись людямъ, що польскѣ священники въ своимъ власнôмъ интересѣ розголошують такѣ неправдивѣ вѣсти, та вговорюваня ихъ не богато помогли, люде таки стояли при своимъ, що зъ того нѣчо не буде, бо такъ казали на проповѣди — а треба знати якъ нашь народъ слѣпо вѣрить всѣмъ оголошенямъ зъ амвоны.

Въ кôнци 1884 р. прибувъ о. Ив. Воляньскій. Не треба згадувати яка неописана втѣха запановала помѣжь рускими робôтниками, котрѣ такъ довго не чули свого Богослуженя. — Перша вôдправа була вечерня въ день св. О. Николая у вынанятôй гали на Main str. Сейчасъ скликано мітингъ, выбрано церковну раду, установлено мѣсячнѣ вкладки, повысылано колекторôвъ за грѣшми по иншихъ кольоніяхъ и забрано ся до будованя церкви, котра станула готова въ 1886 р., а котру поблагословивъ о. Ив. Воляньскій въ день св. Арх. Михаила въ присутности великого здвигу народа.

Коли лат. епископъ и священники довѣдали ся про приѣздъ руского священника, посыпали ся на него громы зъ проповѣдниць, мовь градъ зъ ясного неба. Епископъ не узнавъ его священникомъ, суспендувавъ его, жадавъ вôдъ Риму вôдкликаня жонатого священкика, а по всѣхъ костелахъ приказавъ вôдмавляти молитвы, щобъ Панъ-Богъ не дозволивъ выбудувати Русинамъ церкви. Науки и проклоны латиньского попôвства не пôйшли на дармо. Стали Русиновъ и ихъ священника ненавидѣти мовь якого еретика, заказувано людямъ лат. обряда послугувати Русинамъ въ чимъ небудь, а однôй Польцѣ, що вôдважила ся бути Русинови за куму при хрестѣ, священникъ задержавъ єй розрѣшене на 6 недѣль. Самого священника руского высмѣвано, а коли йшовъ улицею плюли передъ него, мовь на якого прокаженого. Похоронити Русина на кат. цвинтари було найбôльшимъ оскверненемъ для того мѣсця, тому-жь Русины постарали ся и о свôй цвинтарь и такимъ способомъ добили ся свого всего и не потребовали стояти о ласку непрошеныхъ опѣкунôвъ.

Одушевлене мѣжь народомъ, що мають вже свого священника и свою церковь було велике. Зô всѣхъ сторôнъ горнувъ ся народъ до Шенандоа, тои правдивои рускои Мекки, щобъ въ своимъ роднôмъ Божôмъ домѣ помолити ся за себе и за родину въ краю. Грошѣ сипали ся на той дôмъ божій мовь полова и такъ собѣ розказують, що церковь тота могла бути побудована зъ щирого золота. Вôдъ тогды лишь дуже бѣдный Русинъ хороненый бувъ въ мѣсци своеи смерти, а хто лишь мавъ якій такій центъ, то вѣзъ трупа по кôлькадесять миль, щобъ тôлько похоронити его въ Шенандоа помѣжь Русинами.

Коло шенандорскои церкви стали формувати ся всѣ Амер. Русины и не тôлько, що люде сыпали на офѣру грошѣ та ще давали ихъ и на сховокъ, бо до банкôвъ нѣхто немавъ довѣрія. За тѣ грошѣ купивъ о. Ив. Воляньскій мѣсця пôдъ будову церквей въ Hazleton, Kingston, Olyphant, Jersey City, N. J., Minneapolis, Minn., Freeland, Pa. Парохіи тѣ опôсля звернули тѣ грошѣ.

Першій сторъ въ Америцѣ заложивъ о. Ив. Воляньскій для своеи сестры, котрый опôсля перейшовъ въ руки спроваджeного Яновича. Другій сторъ заложило двохъ шенандорцѣвъ Г. Вретякъ и Мих. Кушвара. Опôсля тѣ два сторы злучено въ оденъ кооперативный зъ філіями въ Shamokin, Olyphant, Plymouth и Hazelton, Pa. Сторы тѣ опертѣ були на удѣлахъ. Предсѣдателемъ сторôвъ бувъ самъ о. Ив. Воляньскій, а зарядчиками спроваджeнѣ зъ краю о. Ив. Воляньскимъ „чаничѣ“ Яновичъ, Сѣменовичъ, Копровскій, Вислоцкій. Зъ мѣжь нихъ Яновичъ бувъ головнымъ менажеромъ зъ красною пенсією и зъ діетами вôдъ поѣздокъ. — Пôдъ той часъ выходила також руска газета „Америка,“ котра якъ на початокъ досыть добре була редагована.

(Конець буде)

Павла Хомова. Посылки тй були рекомендованй, тожь якъ бы яка нечиста сила, ворожа Русинамъ тй посылки на почтѣ забрала, мусѣлабъ почта заплатити по 50 фун. штерлѣнґôвъ за кождый пакетъ!

НОВИНКИ.

Подяка.

Пôдчасъ забавы въ Майфильдъ, Па., котра вôдбула ся дня 8. червня с. р. зъ нагоды конвенціи „Руско-Народного Союза" зложили гостѣ до 150 зл. а. в., котрй то грошѣ зарядъ „Союза" выславъ до краю на хлопску агітацію. Що тй грошѣ дôйшли до призначеного мѣсця свѣдчить о тôмъ подяка амер. Русинамъ, написана въ ч. 20 „Громадского Голосу." Ось що тамъ читаемо:

„Русины американьскй не забувають про сумну долю братôвъ своихъ въ старôмъ краю. Ажь за море почули они тоту смертельно-завзяту боротьбу, яку мы ведемо зъ усякимъ панством на рôднôй земли, та въ грошевою пôдмогою спѣшать намъ у помôчь. То-жь мы Вамъ дякуемо, сердечно дякуемо Вамъ, вы чорнй спрацьованй руки, и впевняемо Васъ, що бороти ся не перестанемо. Зъ червонымъ радикальнымъ стягомъ въ рукахъ, заохоченй тымъ, що геть ажь зъ за моря горнуть ся на насъ, пôдемо дальше у бôй и бороти ся будемо ажь: „всѣхъ дармоѣдôвъ радикально зъ нашого краю выметемъ".

*

— Якъ добре суть социялисты зъорганізованй въ Европѣ, може за доказъ послужити тое, що въ Варшавѣ выходить вже вôдъ довшого часу соціялістичный мѣсячникъ „Робôтникъ," а полиція не могучи вынайти где знаходить ся друкарня и редакція и хто тую газету выдае, вызначила 10.000 рублей надгороды тому, котрый вкаже где е друкарня. Теперь зô збираныхъ складокъ мае выйти число ювилейне „Робôтника."

*

— Недавно Американьскй священники спровадили собѣ трехъ езуитôвъ зъ краю, щобы своими проповѣдями завертали заблуднихъ людей зъ дороги нечестивои. — А теперь зачуваемо, що рѣшено спровадити знову кôлькохъ езуитôвъ, але вже не для польского робучого народу а для самыхъ польскихъ священникôвъ, щобы ихъ поучити о ихъ званію и дати имъ науку якъ именно повинни они выповняти свое апостольске пôсланництво. Мимоходомъ кажучи, що такои комедіи и тыхъ свиневвъ якй дѣють ся въ житю польскихъ священникôвъ нѣхто въ краю не мае выображеня, а колибъ се кому розказувати, то вычисливъ бы хиба до бахъ зъ тысяча и одной ночи.

*

— Въ попередныхъ числахъ „Свободы" помѣщали мы оголошене компаніи „West Side Faundry" ... N. Y. котра пошукувала до своеи фабрики лѣяровъ. На дняхъ одержали мы вôдъ одного руского робôтника письмо, въ котрôмъ остерѣгае насъ, що въ вышь названôй фабрыцѣ страйкъ и щобъ нѣхто не важивъ ся тамъ йти, бо достане вôдъ страйкерôвъ по лобѣ якъ случило ся вже зъ кôлькома поляками, що не знали о про страйкъ.

Кôлько коштовали теперѣшнй выборы урядникôвъ въ великôмъ НюЙорку?

Репортеръ одной ню-йорскои газеты обчисливъ въ приближеню кошта тогорôчныхъ выборôвъ урядникôвъ въ великôмъ Ню Йорку и каже, що коштъ выносить около $2,000,000. Само бюро елекційне выдало на друки оголошень, бальоты и т. д. надъ 700,000. Другй партіи выдавали по 100, 200, 250 тысячь долярôвъ, а если додасть ся до того, що на розличнй уряды е 1000 кандидатôвъ, а кождый хотячи бути выбранымъ мусить кишеню отворити, то легко дôйдемъ до сумы двохъ міліонôвъ. Выдати два міліоны на выборы, можуть лишень тй люде, що если зôстануть выбраными, вôдобють тй грошѣ на цѣлôмъ мѣстѣ, злупять мѣсто.

*

— Eli Gege повертаючи зъ Dawson City до Chicago, такъ говорить о золотодаєтныхъ поляхъ въ Klondyke: „Богацтво Klondyki не есть цѣлкомъ пересаджено. Есть се найбогатшій въ золото край на земли. Зъ початкомъ весны привезуть кораблѣ до Спол. Державъ Америки що найменше зъ 15 міліонôвъ долярôвъ золота. Теперь въ Dawson City и околици е около 7000 людей. Декотрй зъ нихъ за-для браку живности въ тôй околици будуть бѣдувати, однакъ до того не прійде, щобы ажь зъ голоду вмерали.

*

— Впр. о. Т. Обушкевичь перенѣсъ ся зъ Olyphant-у до Mayfield, Pa. — Olyphant и Mayfield творили до теперь одну парохію, но понеже нашихъ людей що разъ больше въ тыхъ мѣсцевостяхъ и на околици збирало ся такъ, що всѣмъ потребамъ духовнымъ оденъ священникъ немôгъ задосить учинити, тому по вспольнôмъ порозумѣню ся парафіянъ и о. Обушкевича, вôддѣливъ ся Майфильдъ вôдъ Олифанту и тымъ способомъ утворила ся нова парохія. Но понеже о. Обушкевичу, яко мѣсцевому душпастырю зôставъ вôльный выбôръ мѣжь тыми двома парафіями, то о. Обушкевичь выбравъ Майфильдъ яко спокôйнѣйшу мѣсцевôсть, а Олифантцѣ очѣкують священника зъ старого краю.

Вѣсти робôтничй.

— Wilkes-Barre, Pa. Недалеко зъ вôдси мѣсточку Avoca застрайковали були майнеры Lihigh Valley Coal компаніи въ мѣсяцю октобру, почѣмъ компанія приняла новыхъ робôтникôвъ. Въ наслѣдокъ того прійшло було до битки мѣжь страйкуючими а новозатруднеными, въ котрôй побѣдили страйкеры и выгнали новикôвъ. Компанія заскаржила проводникôвъ страйку передъ судъ, котрый дня 13. с. м. порѣшивъ ту справу въ користь страйкуючихъ робôтникôвъ а кошта процесу мусѣла заплатити компанія. То важне, бо страйкуючй були то самй чужинцѣ згордливо пазыванй Американцями форенерами.

— Mt. Carbon, W. Va. Зле для самыхъ робôтникôвъ, если межи ними нема едности. Дня 16. с. м. майже 1.500 майнерôвъ удали ся до Montgomery, щобы наклонити тамъ товаришѣвъ до страйку.

— Bellaire, O. 100 майнерôвъ, занятыхъ въ копальни Glen Coal Co., застрайковали, позаякъ компанія хотѣла знижити платню декотрымъ робôтникамъ.

— New Castle, Pa. Кондукторы и мотормены при уличныхъ карахъ застрайкували, жадаючи пôдвысшеня платнѣ на 16⅔ цента за годину. Перше працювали 11½ годинъ денно за 12 цт. платнѣ за годину.

— Sranton, Pa. Бреха No. 2 Delaware & Hudson Canal компанія згорѣла цѣлкомъ дня 17. с. м. кажуть, що хтось пôдпаливъ.

Уважайте робôтники!

Въ нашôй дорогôй Австріи выдають рôчно на удержане войска 152,096,088 риньскихъ. На рôкъ 1898 зажадали о 7 миліонôвъ больше на ту цѣль. За то войско се, на котре людъ мусѣвъ зложити свôй остатный центъ, буде стрѣляти на той людъ, коли вôнъ буде домагати ся свого слушно ему належачого ся права при выборахъ. Бррр... кровь кипить въ чоловѣцѣ на саму згадку о тôмъ.

— Sharpsburg, Pa. Ту перестало цѣлкомъ робити въ Alice Furnace, де передъ кôлькома днями пôдвысшено робôтникамъ платню зъ $1.35 на $1.60 денно Робôтники застрайковали, бо компанія вымовила службу одному boss-ови.

— Louisville, Ky. На рôчнôй конвенціи товариства Рыцарôвъ Працѣ (Knights of Labor), котра закôнчилась ту дня 17. с. м., многй бесѣдники величали въ своихъ бесѣдахъ недавно помершого Генрика Джорджъ (Henry George), котрый завсѣгды боронивъ справъ робôтничихъ и принято острй резолюціи, дотычачй независимôсть острова Кубы и безсовѣстного морду славяньскихъ робôтникôвъ въ Гезельтонъ.

— New York, N. Y. Злученй унія кравецкй вôдбули дня 17. с. м. мітинґъ, на котрôмъ широко розводили ся надъ тыми радше до пôдземныхъ звѣрячихъ норъ якъ до людскои хаты подôбныхъ робôтнями, въ котрыхъ мусять працювати. Если фабриканты въ протягу одного року не выповнять жаданъ кравцѣвъ — була загальна думка то повстане страйкъ, якого той край ще не видѣвъ. Тымчасово повернули всѣ кравцѣ до роботы пôдъ давнѣйшими условіями.

Важне для робôтникôвъ.

Пôдчасъ великого страйку робôтникôвъ колѣйовыхъ въ Чікаґо Fred R. Ketcham, тогды кондукторъ на колѣѣ Northwestern Railroad, прилучивъ ся також до страйкуючихъ и ходивъ на мітинґи, якй скликувало товариство American Railway Union. Вôдъ того часу не мôгъ вôнъ, такъказавъ самъ, нѣгде дôстати роботы, бо компанія записала въ чорну книжку и переслѣдовала го. Прото заскаржівъ вôнъ згаданy компанію о вôдшкодоване и судъ признавъ ему $21,666,33 на тôй пôдставѣ що организація робôтникôвъ кождого заводу есть дозволена и прото жадна компанія не смѣе переслѣдовати робôтникôвъ, если они правнымъ способомъ стремять до поправы своп долѣ.

— Youngstown, O. Зъ причины браку вугля въ долинѣ Mahoning замкнено на неограниченый часъ фабрыку „Finished Steel Works."

ОГОЛОШЕНЄ!

Пôсля ухвалы Рады церковнои зъ дня 3. новембра 1897 р. розписуе ся конкурсъ на мѣсце дякоучителя при гр. кат. рускôй церкви въ Shenandoah, Pa. Мѣсячна платня 35 долярôвъ и доходы. Вымагае ся вôдъ старающого ся о посаду, доброго голосу, знате уставу церковного, нотного спѣву, щобы управлявъ хоромъ и провадженя школы дѣтей рано и пополудни и щобы бувъ честного характеру. — Старающй ся о сю посаду, нехай зашлють свои подания до дня 15. януара 1898 р. на адресу:

О. К. Лавришинъ
священникъ и предсѣдатель
рады церковнои
въ **Shenandoah, Pa.**

Хто хоче читати правдиво хлопску газету та довѣдатись якъ тамъ братя въ краю борють ся зъ своими ворогами, нехай запише собѣ газету:

„ГРОМАДСКІЙ ГОЛОСЪ".

Коштуе $1.50 на рôкъ.
* Платити треба наперед. *
Замовляти можна черезъ редакцію „Свободы".

ОДИНОКІЙ РУСКІЙ ГОТЕЛЬ

Д. Геренчака и Ф. Михальского.

въ **Jersey City, N. J. 38 Green Str.**

Кождый Русинъ идучій зъ краю, чи до краю, або маючій яку небудь потребу въ Ню Йорку, чи околици, повиненъ вступити до того готелю, бо:

Тутъ дôстане найздоровшй и найтанийй напитки всякого рода.

Дôстане нôчлѣгъ таный, чистенькій и безпечный.

Понеже зъ того готелю лишь пару крокôвъ до пенсильваційского, лігайского и центрельского діпа, а також діпа, зводки стрѣткары розходять ся по цѣлôмъ мѣстѣ и околици, якъ Newark, Bayonne и т. д.

Феры до Ню Йорку и Бруклина також пôдъ носомъ.

Въ тôмъ готелю порадять вамъ безплатно, де тану шіфкарту купити, а если не знаете, то запровадять васъ охотно на діпо, або на шифу, та взагалѣ дадуть всяку добру раду.

Въ готелю тôмъ е також прекрасна галя на мітинґи, забавы и весѣля.

РУСКІЙ ГОТЕЛЬ
Іосифа Осеняка
въ ОЛИФАНТЪ, ПА.

Чи знаете хлопцѣ, що Іосифъ Осенякъ мае готель на River Str. коло рускои церкви въ Олифантѣ? — Ану йдѣть подивитися, якъ красно у него. Саля красна на забавы. Пиво и всѣ иншй напитки все свѣжй, ажь мило выпити и забавити ся у свого.

H. FEINBERG,
ЗЕГАРМІСТРЪ и ЮВІЛЕРЪ.
Мае свôй великій складъ въ рускôмъ домѣ, коло руского стору на Shamokin Str. въ ШАМОКІНЪ, ПА.

Направляе зегарки дуже добре и таньо. Мае на складѣ великій выбôръ зегаркôвъ золотыхъ и срѣбныхъ и спродае по дешевыхъ цѣнахъ.

M. ROTHSCHILD,
642 E. Sunbury St.
ШАМОКІНЪ, ПА.

Великій складъ всякого рода убрань, для старшихъ и для дѣтей. Капелюхи, шапки и всякй другй рѣчи того рода въ найлѣпшôмъ ґатунку, въ низькихъ цѣнахъ.

АНТОНІЙ ОНУЩАКЪ
214 W. Lloyd, Str.
— SHENANDOAH, PA. —
Рускій готель.

Чи вы вже люде не перестанете ходати по чужихъ готеляхъ и спомагати своими центами другй народности? Та по що шукати чужихъ богôвъ! — Дивѣть добре по Шенандоръ, а певно знайдете свого чоловѣка, въ котрого и вино и віска и пиво и темперъ и другй добрй и все свѣжй напитки, а услуга чемна, бо все-жь то у Русина. А ще якій то Русинъ? Кождый его дуже добре знае. Та-жь то Антоній Онущакъ. Ну и якъ-жежь не зайдете до него? — Грѣхъ бы бувъ смертельный якъ бы вы Русины въ Шенандоръ оминали того щирого Русина.

РУСКА ГРОСЕРНЯ!
Нашъ чоловѣкъ честный и порядный
Яковъ Гамбаль
въ OLYPHANT, PA. на Race Str. мае сторъ. Дôстанете у него все потрѣбне до житя, а все свѣже, добре и дешеве. Всюды вже люде зрозумѣли, що треба у свого брати, а не пейсатыхъ драбôвъ спомагати.

Юліянъ Копыстяньскій
(Julian Kopyscianski)
420 W. Pine st.
ШАМОКІНЪ, ПА.

Перворядный сальонъ рускій. — Найлучшй напитки можна ту дôстати, якъ: пиво на шклянки и бутельки, вина розмаитого ґатунку, горѣвки доскональй, цигара дуже добрй.

Спѣшѣть Братя Русины до свого братчика Юлька.

Руска бучерня.
— Russian Meat Market —
OLYPHANT, PA.
КУЗЬМЫ СВАЛЫ.

Гей рускй господинѣ, чи не перестанете вы вже разъ купувати у чужихъ? Та по що тягати ся за чужими, коли у свого Русина такъ само всего дôстати можна. А отъ погляньте! Тажь въ Олифантѣ есть вашъ рускій бучеръ Кузьма Свала. Мае вôнъ свѣже, добре, тане мясо всякого рода. Розвозить въ часъ и пунктуально. Ану-жь зайдѣть до него и попробуйте вôдъ него куповати мясо, а певно не пожалуете!

HENRY FREY
PHOTOGRAPHER
421 Lackawanna Ave.
Scranton, Pa.

Хочешь мати красну фотографію, вѣрный портретъ, зайди до того фотографа. Вертаешь зô слюбу зайди въ жѣнкою до него, дай ся здняти, а будешь мавъ на цѣле житє памятку. Маешь ладну дитинку дай фотографовати у него, а будешь мати красный образъ. Есть у Васъ братство, най зайде до того фотографа, а вôнъ Вамъ зробить фотографіи и портреты, яки хочете. — У него рôжнородни фотографіи и портреты можна замовити и то по дуже умѣркованôй цѣнѣ. — За роботу гварантуе.

Юстинъ Кузмякъ.
Рускій готельничій
въ ОЛИФАНТЪ, ПА.

На розѣ коло рускои церкви есть готель нашого Русина Юстина Кузмяка. Крôмъ того, що въ готелю кождый може дôстати чисте помешкане и чемну услугу, то тамъ есть ще галя обширна и гарна на цѣле мѣсто, въ котрôй вôдбувають ся балѣ и братскй мітинги. — Идѣть до свого — не спомагайте чужихъ!

ЧИ ЧУЛИ ВЫ, ЩО МИНУВШОГО МѢСЯЦЯ ПРИСТУПИЛО 100 НОВЫХЪ ЧЛЕНÔВЪ ДО „СОЮЗА?" — ЧИ ЗНАЕТЕ ВЫ, ЩО „СОЮЗЪ" МАЕ ВЫШЕ 3000 ДОЛЯРÔВЪ ГОТОВОГО ГРОША ВЪ КАСѢ?

ХТО ХОЧЕ ВЪ ПЕРШИХЪ ДНЯХЪ МАЯ СЛѢДУЮЧОИ ВЕСНЫ ПРІѢХАТИ ДО КАНАДЫ НА ФАРМУ, НАЙ УДАСТЬ СЯ ДО МЕНЕ, А КОЖДОМУ УДѢЛЮ ДОКЛАДНЫХЪ ИНФОРМАЦІЙ.

Rev. Nestor Dmytrow
466. Ross Ave.
WINNIPEG — MANITOBA — CANADA.

ВЕЛИКІЙ КОМПАНІЧНЫЙ СТОРЪ
Russian Mercantile Co. Ld.
— ВЪ —
Shamokin, Pa.
327 Shamokin st.

Найбôльшій рускій компанічный сторъ въ Америцѣ. Заложеный ще въ роцѣ 1889, а теперь побôльшеный, украшеный и на ново уряджены. Новый дôмъ великій, красный, котрый компанія купила 1896 року за $18.000 показуе, що може компанічна робота. — Всѣ розумнй Русины належать до тои компаніи, купують зô свого власного стору значить, спомагають самыхъ себе. — Мѣсячно обертае сторъ сумою $2000.

Заряджае нимъ:

Теодоръ Федько.

ЗИМА НАДХОДИТЬ!
ЗДОРОВЛЮ ЗАШКОДИТЬ!
Не зашкодить однакъ, бо можете купити собѣ въ нижшомъ сторѣ

PETER-A STIEF-A

оверковтъ за $3.00 и дорожше — тепле убране за $3.00 и дорожше и всѣ другй рѣчи дôстанешь ту тувыше, якъ въ иншомъ сторѣ.

ПРИХОДЬ А ПЕРЕКОНАЕШЬ СЯ.

P. A. Stief
MAMMOTH CLOTHING HOUSE
11, 13 & 15 NORTH OAK STR.
MT. CARMEL, PA.

НАЙЛѢПШІЙ И НАЙТУНЬШІЙ ФОТОГРАФЪ ЕСТЬ **GOLDEN** ВЪ ОЛИФАНТЪ.

ПО РОБОТѢ.

Вечѣрна балаканка старого майнера.

Ой, пысонькѝ мои дорогенькѝ, вы ьевно братчики-робôтники на смерть погнѣвали ся на старого майнера, що такъ довгѝ часы не дававъ о собѣ жадноѝ чутки? А бôгме, мои любѝ, що не було коли перомъ рушити а то дякую Богу, що ледви въ живыхъ. Нынѣ пертіѝ день якъ я пôднявъ своѝ зболѣлѝ кости зъ смертельного ложа и отъ при помочи палицѣ рухаю ся сякъ такъ по комнатѣ. Кôлько я вже роковъ въ тôмъ пôдземнôмъ пеклѣ и кôлько я вже навôдривавъ дармограямъ того чорного діяменту а ще нѣколи не лучило ся менѣ нѣчо злого. Бѣля мене падали роздавленѝ грубыми камѣнными брылами мои товаришѣ, я бачивъ не мало якъ люде вили ся въ послѣдныхъ судорогахъ, ой я бачивъ уже не разъ смерть робôтника и такъ уже привикъ до неи, що она не робила на мене найменчого враженя. Бо и не смѣла робити! Адже-жь зъ насъ кождый, братя робôтники, не смѣе лякати ся смерти, яка кождои хвилѣ въ нашôй щоденнôй праци зависла надъ нашими головами а то попробуешь злякати ся того пугала смерти, нѣести тобѣ нѣчо а що найпоганѣйше мусишь дивити ся на нужду своихъ жѣнокъ и дѣтей. Я чомусь нынѣ дуже а дуже втомленый. Я ще не бувъ нѣколи такимъ, навѣть тодѣ, коли нагарувавъ ся вôдъ досвѣта до пôзнои ночѣ. Та мусите знати, що не все робить чоловѣка отяжѣлимъ праця, противно она додае чоловѣкови веселости и внутрѣшного вдоволеня. Але коли ты вôдôрвешь ся вôдъ працѣ, и коли въ свобôдныхъ хвиляхъ застановишь ся надъ собою и надъ долею своихъ братôвъ, то якъ вдумаешь ся въ те все, мовь пиломъ тобѣ по тѣлѣ рѣже.

Мене потовкло въ майнахъ отъ и причина що я нѣчо не вôдзивавъ ся и то сильно мене потовкло такъ, що я перележавъ въ лôжку не оденъ день. А яка нудьга мене брала, коли я отакъ безчинно лежавъ. Нѣхто анѣ не покаже ся зъ моихъ знакомыхъ — самъ лежу мовь той сирота бездомный. Жаль менѣ було лишь старои, що попри працю домашну, высиджувала при мнѣ, падькала надôмною и бѣдацтво зъ утомы высхло мовь скибка. Вже менѣ жаль стало старои, тай кажу разъ до неѣ:

— Табо ты бы вже трохи спочила; може бы ты закликала кумôвъ, наѝбы я зъ ними трохи розôрвавъ ся.

И прійшли слѣдуючого дня.

Бесѣдуемо то про се то про те, ажь кумъ Грицъ отъ що менѣ кажуть:

— Знаете вы що кумцю? Та тоѝ нашь попойко таки менѣ не до вподобы...

— Иги, кажу до него — чого-жь вамъ вôдъ него, адже-жь не дре, роботу свою робить а навѣть побивае ся за наше добро, не дре носа въ гору, обходить ся зъ нами якъ зъ братами, чого-жь вамъ ще бôльше?

— Етъ щобо вы кумцю бороните, я не кажу нѣчо, оно незгôршіѝ попина, тôлько-жь бачите, се менѣ не до вподобы,

— Ну щожь вамъ не до вподобы?

— По правдѣ сказати, що менѣ то за пôпъ, якъ я до него прійду якъ зачну бесѣдувати а вôнъ хоть бы на мене гримнувъ, хоть бы скрививъ ся а то нѣ, не то що не дасть руки поцѣлувати а ще зъ чоловѣкомъ такъ балакае якъ ось я зъ вами.

— О, такъ, правду кажуть — притакуе другіѝ кумъ Проць. — Бувало якъ я бувъ у краю, приходимо до нашого егомосця, а були они особонька гôдна, то не ввôйти тобѣ до покоѣвъ, мусишь въ кухни або за порогомъ выстоювати, а увôйти до егомосця можь було ажъ тодѣ, якъ они закличуть. И бувало ввôйдешь, склонишь ся до самои землѣ, поцѣлуешь егомосця въ руку въ одну то другу и зачинаешь своѝ интересъ. А не вôльно було нашому егомосцьови въ нѣчôмъ перечити а то якъ бы якіѝ смѣльчакъ посмѣвъ слôвцемъ щось на перекôрь вôдозвати ся то якъ не гукнуть замашистою рукою и бôльше тебе нема въ хатѣ. Тому то всѣ нашого егомосця шановали, нѣхто не смѣвъ вôдозвати ся про нихъ лихимъ словомъ. О, що правда то не грѣхъ, гôднѝ були егомосць, не такіѝ якъ ось тоѝ нашь, що припускае людей ажь до свого покою, бесѣдуе отъ якъ бы я зъ вами; та хотьбы тобѣ, що ликнути давъ за нашу працю.

— Еге, кумцю — перебивае кумъ Грицъ — та бо-жь то знову була парзуна! а яка въ нихъ була вôдправа? Фѣ, Господи, всѣ свѣчки миготѣли якъ затягнули своимъ голосомъ. Тамъ було всьо инакше, тамъ и дякъ бувъ не тоѝ, що ту. Отъ бувало якъ затягне „единородный“ або яку иншу пѣсню то такъ вамъ выбирае кождый пунктъ ажь душа радуе ся. Не разъ бѣдачиско ажь катару дôставъ зъ превеликои натуги, алежь-бо знову тягнувъ-тягнувъ. А ту що? Нашь егомосць повѣдають, що дякъ не тôлько на те, щобъ умѣвъ рыкати, але вôнъ мусить бути порядньмъ чоловѣкомъ а вмѣсто сѣчки, мати въ головѣ трохи розуму, щобъ тоѝ розумъ переливавъ въ головки нашихъ дѣтей.

— И дивне диво кумцю Грицю — каже кумъ Проць — та бо я бачу, що до того попойка зачинають геть люде липнути. Похваляють его, кажуть, що вôнъ мае рацію. Разъ повѣдавъ вôнъ публично таки въ церкви, що мы повиннѝ вже разъ перестати бути невôльниками, що лижуть чужѝ руки и дають ся бити по мордахъ (выбачайте за слово) а стати ся людьми, що мы именно повиннѝ привыкати держати себе лишь за людей и цѣнити въ собѣ те, що чесне и мудре.

— Етъ такъ то такъ — зôтхнули оба кумы — все то йде якось на инакше. Минають ся старѝ часы...

Оба кумы перекривили своѝ головки на бакирь и сумнѝ, посовѣлѝ, выглядали такъ, мовь бы ѣмъ що найдорожшого згинуло. Я цѣлый часъ тои бесѣды не мѣшавъ ся, лишь слухавъ. Та за кождымъ ихъ словомъ мене мовь ножемъ рѣзавъ, мене брали злôсть, жаль и досада. На мене выступали страшнѝ поты. Я самъ не знаю, щобъ я бувъ зробивъ чи злобивъ ся чи плакавъ, якъ бы не моя стара. Якъ разъ въ пору надôйшла зъ кухнѣ, а коли побачила мене ажь въ долонѣ сплеснула такъ мене перелякала ся. — А тобѣ що? Ты певно порухавъ ся и рана вôдъ потовченя на ново отворила ся? И припала до мене оглядати, воркотячи щось пôдъ носомъ. Не знаю, чи згадала кумôвъ якимъ лихимъ словомъ, досить, що они скоро вынесли ся.

Стара оглянула мене старанно та не знайшовши жадного небезпеченьства спытала:

— Зъ чого-жь бы могло бути таке ослабленє, адже-жь раны всѣ позарастали?

— Ой правда, кажу я до снарои, що на тѣлѣ усѣ раны позарастали, але ось тѝ кумове, поранили мою душу своими бесѣдами. Памятай собѣ, щобъ ты ихъ нѣколи до мене не впущала докѝ не поздоровшаю, а тамъ я вже зъ ними справлю ся.

Стефанъ Хлопôвъ.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.